

ARTYKUŁY [Articles]

ZASOBY OSOBISTE JAKO POTENCJAŁ W REALIZACJI CELÓW

Mariola Łaguna

Instytut Psychologii, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
Institute of Psychology, The John Paul II Catholic University of Lublin

PERSONAL RESOURCES AS A POTENTIAL IN GOAL REALIZATION

Summary. The way people deal with goals in life depends, to some degree, on the resources they have. Goals people choose and effectiveness in which they are fulfilled is related to personal resources, such as personal beliefs and tendencies to react affectively. In the present paper the role of resources favorable for effective functioning is discussed. The newest theoretical conceptions integrating the role of diverse personal resources in seeking the common core of positive beliefs and other personality variables are indicated. Directions of the series of the author's research investigating the role of personal resources in the process of goal realization, activity engagement, and success in action are also described.

Key words: resources, goals, motivation, beliefs, affect

Wprowadzenie

Każdy z nas realizuje różne cele, jedne z nich dotyczą najbliższych godzin, np. posprzątać dom, nie marudzić na zakupach z żoną, inne są odległe w czasie i nadają kierunek aktywności przez wiele lat, np. spłacić kredyt, dbać o religijne wychowanie dzieci, inwestować w swój rozwój. Jak pokazują te przykłady zaczerpnięte z wypowiedzi osób badanych, cele mogą różnić się treścią, poziomem ogólności, perspektywą czasową, jednak wszystkie mają potencjał, by ukierunkowywać aktywność osoby. Nie przez przypadek intencjonalność oraz proaktywna motywacja, związana ze zdolnością podejmowania aktywności celowej, zaliczane są do podstawowych cech natury ludzkiej (Oleś, 2008). Cele, które wybiera i realizuje człowiek mogą być w pewnym stopniu zależne od zasobów, jakimi dysponuje, na

Adres do korespondencji: Mariola Łaguna, e-mail, laguna@kul.pl

przykład materialnych i społecznych. Psychologię interesują przede wszystkim zasoby osobiste, m.in. w postaci posiadanych przekonań i tendencji do reagowania emocjonalnego. W artykule przedstawiona zostanie analiza zasobów osobistych sprzyjających efektywnej realizacji celów, wskazane będą także najnowsze koncepcje integrujące różne zasoby, wyjaśniające ich współwystępowanie. Ponieważ od pewnego czasu wraz ze współpracownikami prowadzę badania nad rolą zasobów osobistych w procesie realizacji celów, a także nad ich znaczeniem dla zaangażowania i sukcesu w działaniu, w końcowej części artykułu pokrótce zarysuję również kierunki i wyniki tych badań.

Cele jako źródło motywacji

Wyjaśniając ludzkie zachowanie, różne koncepcje teoretyczne odwołują się do różnorodnych właściwości człowieka. O ile ujęcie psychodynamiczne kładzie akcent na nieświadome motywy rządzące zachowaniem, podejście behawioralne wyjaśnia zachowanie, biorąc pod uwagę oddziaływanie ze strony środowiska, podejście ewolucyjne ujmuje je w kontekście przetrwania gatunku, o tyle w podejściu społeczno-poznawczym zwraca się uwagę na aktywność podmiotu, który ustanawia własne cele, standardy i oczekiwania, nie tylko odpowiadając na sygnały z otoczenia, ale także zmieniając to otoczenie poprzez własne działanie (por. Pervin, 1989, Oleś, 2003). To właśnie koncepcje społeczno-poznawcze przyczyniły się w dużym stopniu do lepszego zrozumienia aktywności ukierunkowanej na realizację celów. Dały one także dobry grunt dla rozwoju badań empirycznych nad zachowaniami celowymi i ich przebiegiem.

W ramach tego podejścia ustanawianie celów i dążenie do ich realizacji stanowi jedną z istotnych właściwości człowieka, wyraz jego dążenia do samostanowienia, kierowania swoim życiem (por. Oleś, 2003). Intencjonalność, a także zdolność przewidywania i samoregulacji uznawane są za podstawowe właściwości ludzkiego działania (Bandura, 2001). Cel definiowany jest tu jako poznawczy obraz lub inna reprezentacja punktu końcowego, do którego mogą być skierowane działania (Pervin, 1989, s. 474). Definicja ta zwraca uwagę na aspekt poznawczy celu, w analizach zaznacza się jednak jego powiązanie z afektem. Dzięki temu cele odgrywają zasadniczą rolę w inicjowaniu i organizowaniu działania, dostarczają impulsu do podjęcia aktywności oraz jej kontynuowania.

Ustanawiane cele i przewidywane wyniki działania, poprzez fakt, że są aktualnie reprezentowane poznawczo, stanowią jedno z ważnych źródeł motywacji do podejmowania aktywności (Bandura, 1986, 2001). Oczekiwanie, że realizacja określonego celu przyniesie subiektywnie wartościowe wyniki może być podstawą podjęcia decyzji o zaangażowaniu się w działanie (Mischel, 1973; Pervin, 1989). W dłuższej perspektywie czasowej przewidywanie oraz ustanawianie celów nadaje kierunek, spójność i sens ludzkiemu życiu (Bandura, 2001).

Skupienie się na analizie celów, zamiast na przykład motywów czy uwarunkowań sytuacyjnych, w wyjaśnianiu zachowania, kieruje uwagę na przyszłe zdarzenia, które już dziś są obecne w postaci reprezentacji poznawczych (Bandura, 2001).

